

NÁTTÚRUFRIÐINGARNEVNDIN fyri **EYSTUROYAR SÝSLU**
Mýravegur 2, 620 Runavík. *Fylgiskriv*

Dagf. 4/4-2022

Journal nr. 5600-88130-86-21

P/F MEST
við Mourits Mohr, Stjóra
P.O.Box 65
110 Tórshavn.

Fundarfrágreiðing í sambandi við náttúrufriðingarfund, tann 14/12-2021 og 04/04-2022.

/./ Fundarfrágreiðing viðvíkjandi málsviðgerini er hjáløgd.

Vinaliga,

Jens H. Jensen,
Sýslumaður.

Ú t s k r i f t
úr
GERÐABÓKINI hjá NÁTTÚRUFRIÐINGARNEVNDINI fyri EYSTUROYAR SÝSLU

Síða 1 av 6.

Ár 2021, týsdagin 14. desember kl. 1030 varð fundur settur í Náttúrufriðingarnevndini fyri Eysturoyar sýslu – við skrivstovu bygningin hjá p/f Mest, Stórhusvegur 2, 480 Skála.

Formaðurin Jens H. Jensen, sýslumaður hevði innkallað til - og setti fundin. Nevndarlimirnir Marnar Gærdum av Strondum og Annvør Jacobsen av Eiði vóru møttir.

Harafturat vóru Marita S. Hentze, Tekniskur Leiðari, Jóngerð Juul Olsen, umhvørvisstarvsfólk – møtt vegna Runavíkar Kommunu. Vegna p/f Mest møtti Hans Haraldsen, Verkfrøðingur frá HMP-Consult verkfrøðingaráðgeving.

Til viðgerðar:

Runavíkar kommuna søkir við telduposti um loyvi til at fara undir verkætlanina, at gerða nýggja turrdokk við Skipasmiðjuna á Skála, sum umfatar grót útfylling á sjógv í samband við eina atløgubryggju og eisini víðkan av kei-økinum millum verandi kei-stubbar niðanfyrri gamla fiskahúsi sunnanfyri sjálva skipasmiðjuna. Viðheft teldupostinum er ein frágreiðing um verkætlanina.

Okkara Journal nr. 5600-88130-86-21.

Framlagt er:

- 1: Teldupostur frá Runavíkar Kommunu, dagfestur 12/11-2021 kl. 1151.
- 2: Frágreiðing um verkætlanina “Nýggj dokk til Mest á Skála”.
- 3: Ávegis tilfar frá arkitektinum - tekningar (HMP Consult Verkfrøðiráðgeving.)
- 4: Kortal kort av økinum.
- 5: Kortal mynd av økinum.
- 6: Skrivlig frágreiðing og greining kallað: Stórhús,

Timburlagrið og Íshúsið á Skála. Bygningar og virðir.
Spor í Søguni, sum Erland Viberg Joensen hevur gjørt
fyri Tjóðsavnið.

7: Fotomynd av havnalagnum á Skála. Nakað sumað
(Zoom)

Nevndin viðgjørði málið eftir Løgtingslóg nr. 48 frá 9. Juli 1970 um Náttúrufriðing, eftir § 2.
Stk. 1 fyrsta petti.

Náttúrufriðingarnevndin metti, at neyðugt varð við ástaðarfundi, við atliti til meting av
staðsetingini og viðurskiftunum í mun til umhvørvið í aðramátar.

Starvsfólkini hjá Runavíkar Kommunu og verkfrøðingurin frá HMP greiddi frá, at ætlanin er
at leggja Turr-dokkina í lendið 20 metrar norðanfyri gomlu ella verandi dokk. Tilfarið er ætla
sum ifylla til “pierin” og til at fylla økið út niðanfyri gamla hvíta fiskahúsið. Soleiðis, at eitt
størri kei-pláss / havnaøki fæst burturúr.

Hetta hevur eisini við sær, at teir gulu bygningarnir norðanfyri vera at beina burtur. Tað snýr
seg um bygningarnir á Stórhúsvegi nr. 5, 7 og 9. Møguliga verður eisini neyðugt at beina eini
sethús burtur, sum stendur á matr. nr. 222a. Og so eisini ein “Barak” líknandi bygning
norðanfyri á matr. nr. 110a.

Á vegginum á bygninginum á Stórhúsvegi nr. 5 stendur skrivað: Seglvirkið 1924. Lonin
niðanfyri í nr. 7 verður av arbeiðsfólkinum kallað “Vatikanið”. Har er tað – ella var tað, at
lærlingarnir blivu lærdir upp í at “Sveisa”.

Seglvirkið kemur ikki undir Fornminnislógina fyri enn ár 2024.

Náttúrufriðingarnevndin væntar, at byggiharrarnir tryggja sær eina útsøgn frá
fornminnismyndugleikunum (Tjóðsavnið / Søvnlandsins) áðrenn bygningarnir var tiknir
niður.

Nýggja dokkin verður ætlandi 12 metrar djúp, meðan “gamla dokkin” er 8 metrar djúp.

Ætlanin er ikki at spreingja tilfarið úr lendinum, men at skera tilfarið leyst við eini serligar mannagongd við “veirum”, sum við einum serligum arbeiðshátti vera drignir gjøgnum boraði hol. Hetta er eitt serligt arbeiðslag, sum fer at hava minni árin á granna umhvørvið enn spreingingar annars vildu haft.

Um so er, at spreingi leiðningar ikki vera nýttir er ikki neyðugt at leggja sperru á sjógvinuttanfyri, har fyllt verður við gróði. Men kemur grótið, sum brúkt verður, frá spreingi øki, so sum úr tunnli ella grótbroti, so verður neyðugt at leggja sperru á sjógvinuttanfyri ífyllingina.

Skipasmiðjan hevur ognað sær bygningar og hús í økinum við atliti til at vinna sær pláss til verkætlanina.

Ætlanin er eisini at hegna alt økið av, tá ið farið verður í gongd, soleiðis, at óviðkomandi ikki fáa atgongd til staðið, sum í ávísan mun er eitt vandamikið arbeiðspláss.

Verkætlanin er broytt frá upprunligu ætlanini. Til dømis, kemur dokkin at vera longri, meðan “pierurin” ella kei-endin millum dokkirnar at vera munandi styttri enn ætlað.

Sum skilst koma rakstaryrimunir burturúr, at báðar “turrdokkirnar” eru staðsettar við lítlari frástøðu.

Ætlanin er at byrja arbeiðið komandi summar soleiðis at nýggja dokkin verður klár at taka í nýtslu í 2024.

Við tað, at nevndarlimur helt, at teir gomlu bygningarnir á Stórhúsvegi 5, 7 og 9 móguliga høvdu forn- ella siðsøguligan týðning, setti formaðurin seg í samband við Tjóðsavni við telduposti týsdagin 21. Desember 2021, við atliti til at fáa eina greining av søguliga virðinum av bygningunum.

Um so er, at húsini eru bygd í 1924, so vera tey sambært lógini um fornlutir ikki fevnd av lógini fyrr enn ár 2024.

Við tað, at Runavíkar Kommuna læt málið inn, sendi formaðurin fyrispurning til staðbundnu “Skálanevndina” hjá kommununi, sum borgarstjórin Tórbjørn Jacobsen er formaður fyri.

Náttúrufriðingarnevndin fyri Eysturoyar sýslu spurdi um Skálanevndin hevði viðgjørt spurningin og um Skálanevndin ynskir at gera vart við seg innan málið verður sent víðari.

Fundur lokin meðan bíða verður eftir svari.

NÁTTÚRUFRIÐINGARNEVNDIN fyri EYSTUROYAR SÝSLU, tann 17/12-2021

Jens H. Jensen.

Sign.

Framhald - mánadagin 04. apríl 2022 kl. 1100 var fundurin uppافتur tikin og settur á sýsluskrivstovuni í Runavík.

Bert limirnir í Náttúrufriðingarnevndini vóru til staðar.

Til umrøðu var frágreiðingin frá Erland Viberg Joensen frá Tjóðsavninum, sum limirnir høvdu fingið sendandi við telduposti frammanundan.

Semja er um, at talan er um áhugaverda og djúptøkna frágreiðing um bygningarnar og søguligu gongdina á staðnum, sum jú hevur hýst nógvum virkseimi seinastu øldina.

Men við tað, at talan er ikki um nakra ávísa ella einvísa niðurstøðu, metir nevndin ikki at vit fara at taka nakað stig hvat, ið friðing av bygningunum viðvíkur, men lata tað víðari til Runavíkar Kommunu, Skálanevndina og Fornfrøðimyndugleikarnar at skipa fyri um soleiðis skal vera.

Um hugsað verður tekniligu møguleikarnar í dag, ber helst til at flyta bygningarnar á Stórhúsvegi nr. 5, 7 og 9 longur norð á økið heldur enn at taka teir niður – treytað av at fíggjing fæst, eyðvitað .

Náttúrufriðingarnevndin fyri Eysturoyar sýslu hevur í skrivandi løtu ikki fingið nakað svar frá Skálanevndini.

Náttúrufriðingarnevndin viðgjørði málið og er samd um at góðtaka, at verkætlanin verður framd, sum ætla, men við hesum treytum.:

- at hetta loyvi sleppur ikki umsøkjaranum undan, at útvega sær møguligt onnur kravd loyvi.
- at fyrilit verður víst, soleiðis, at ikki verður gingin møguligum fornminnum ov nær.
- at møgulig frárensl og annað verður tryggja soleiðis, at náttúran verður vard.
- at einki arbeiði má setast í verk fyrr enn skrivligt loyvi er fingið til vega frá Yvirfriðingarnevndini, ið hevur fingið málið til støðutakan og endaliga viðgerð.

Avgerðin ella partar av avgerðini hjá Náttúrufriðingarnevndini fyri Eysturoyar sýslu kunnu innan 4 vikur, frá móttøkuni av hesum skrivi at rokna, kærast inn fyri Yvirfriðingarnevndina, C. Pløysengøta 1, FO-100 Tórshavn.

Fundur lokin kl. 1110.

Partarnir frætta nærri frá Yvirfriðingarnevndini.

Jens H. Jensen,

Sign.

Annvør Jacobsen.

Sign.

Marnar Gærdum.

Sign.

Váttað verður, at útskriftin er røtt og dagfestingin er bein.

NÁTTÚRUFRIÐINGARNEVNDIN fyri EYSTUROYAR SÝSLU, tann 04/04-2022

Jens H. Jensen, formaður.

Sent til:

- Yvirkriðingarnevndina, C.Pløjensgøra 1, Postoks 28, 110 Tórshavn.
- Umhvørvis- og Vinnumálaráðið, Gongin 7, Boks 377, 110 Tórshavn.
- Runavíkar Kommuna, Heiðavegur 26, 600 Saltangará.
- Skálanevndina við Tórbjørn Jacobsen, formanni. Saltangará.
- Mest p/f, J. C. Svabosgøta 31, P.O.Box 65, 110 Tórshavn
- HMP-Consult, Óluvugøta 12, 100 Tórshavn.
- Tjóðsavnið, við H. Michelsen, Kúrdalsvegur 15, 188 Hoyvík.

Jensen, Jens Hansen (JJE014)

Fra: Jóngerð Juul Olsen <jongerdo@runavik.fo>
Sendt: 12. november 2021 11:51
Til: Jensen, Jens Hansen (JJE014)
Cc: politi@politi.fo
Emne: Til friðingarnevndina: Nýggj dokk á Skála
Vedhæftede filer: Nýgg dokk á Skála.pdf; Skála_100 Yvirlitsplanur.pdf

Skjal :

Góðan dagin Friðingarnevnin/ Jens Jensen

Ætlan er um at gera eina nýggja dokk á Skála, sum m.a. inni ber grótútfylling út á sjógv.

Runavíkar kommuna vil hervið søkja Friðingarnevndina fyri Eysturoyar sýslu um at fáa viðgjørt ætlaðu verkætlan, sí lýsing í viðheftu dokumentum.

Um nevndin ynskir tað, ber til at hava ein ástaðarfund á Skála.

Blíðar heilsur

Jóngerð Juul Olsen
Umhvørvisstarvsfólk

Telefon beinl. +298 237 034
Høvudsnr. +298 417 000
Teldupostur: jongerdo@runavik.fo

**RUNAVÍKAR
KOMMUNA**
www.runavik.fo

12-11-2012

RUNAVÍKAR
KOMMUNA

Skjal : 2.

Nýggj dokk til MEST á Skála

Við hesari umsókn vil Runavíkar kommuna søkja um at fáa viðgjørt í friðingarnevndini verkætlanina um at gera nýggja dokk á Skála. Ein partur av verkætlanini fevnir um at gera nýggjan pier og atløgusíðu við at fylla grót út á sjógv.

Lýsing av verkætlan

Í sambandi við at MEST á Skála skal gera nýggja dokk á Skála norðanfyri verandi dokk, skal gerast útfylling út á sjógv við gróti. Grótið, sum verður brúkt til útfylling, kemur frá staðnum har tann nýggja dokkin skal vera. Viðlagt er ein yvirlitsplanur av verkætlanini, sí Skála_100 Yvirlitsplanur.pdf.

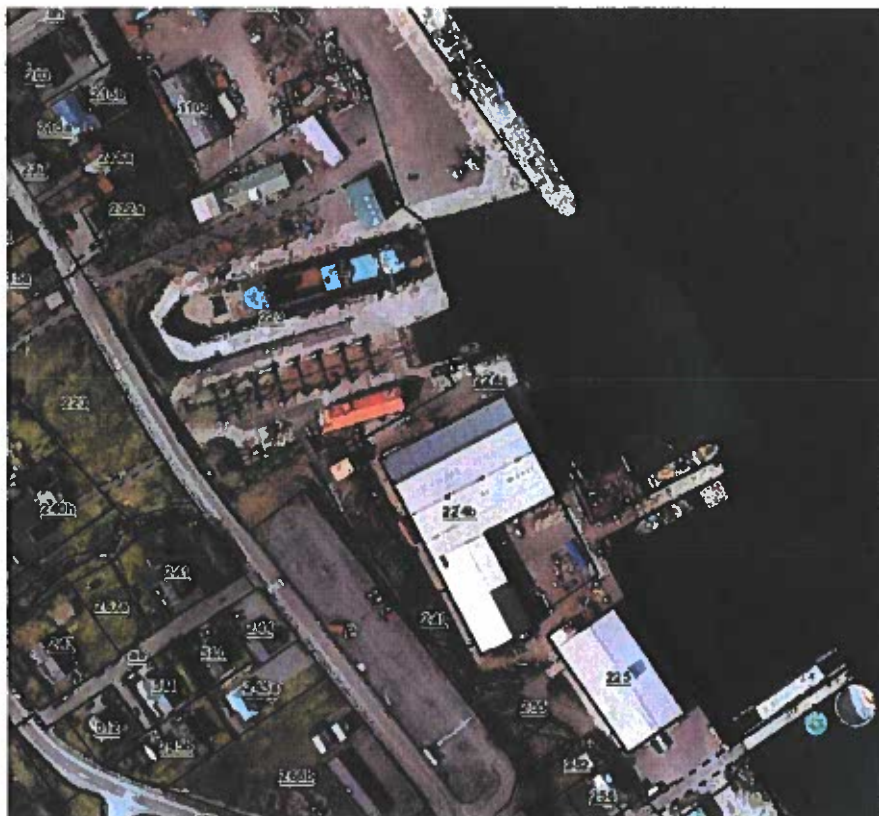
Við grótinum verður gjørdur eitt pierur millum gomlu og nýggju dokk (tvs. út frá matr.nr. 110f), og eina nýggja atløgusíðu millum pierarnar við matr.nr. 255.

Pierurin millum dokkirnar verður 148 m lang út frá verandi kaikanti, og 21,4 m breið. Hendan kemur út 25 m dýpi.

Atløgusíðan sunnanfyri fer at verða áleið 12 m breið og 40 lang, og kemur áleið út á eitt dýpi sum er 13 m.

Meginparturin av nýggju dokkinum fer at verða á matr.nr. 222a, 216a, 100f og 110q.

MEST eigur 22a og 216a, og Runavíkar kommuna eigur 100f og 110q.

hmp
CONSULT
ARCHITECTURE

Projektname: ... Projekt-Nr.: ... Datum: ...

Blatt: ... von ...

Stand: ...

Skala: ...

Vermaßstab: ...

Vermaßstab: ...

Skjal :

3.

7. síður

hmp
 CONSULTECH

VERKFRØÐIRÁÐGEVING

SÁK: MEST - nýggj dókk á Skála

EVI: Skitsupplegg

Yvirlitsplanur

TEKNI: EKH

KANNAD: HH

BROYTT

ÓLUVUGØTA 12 - 100 TÓRSHAVN, TLF: 309210, FAX: 31 83 46, HMP@HMP.FO

SÁK NR.

21-016

DAGF

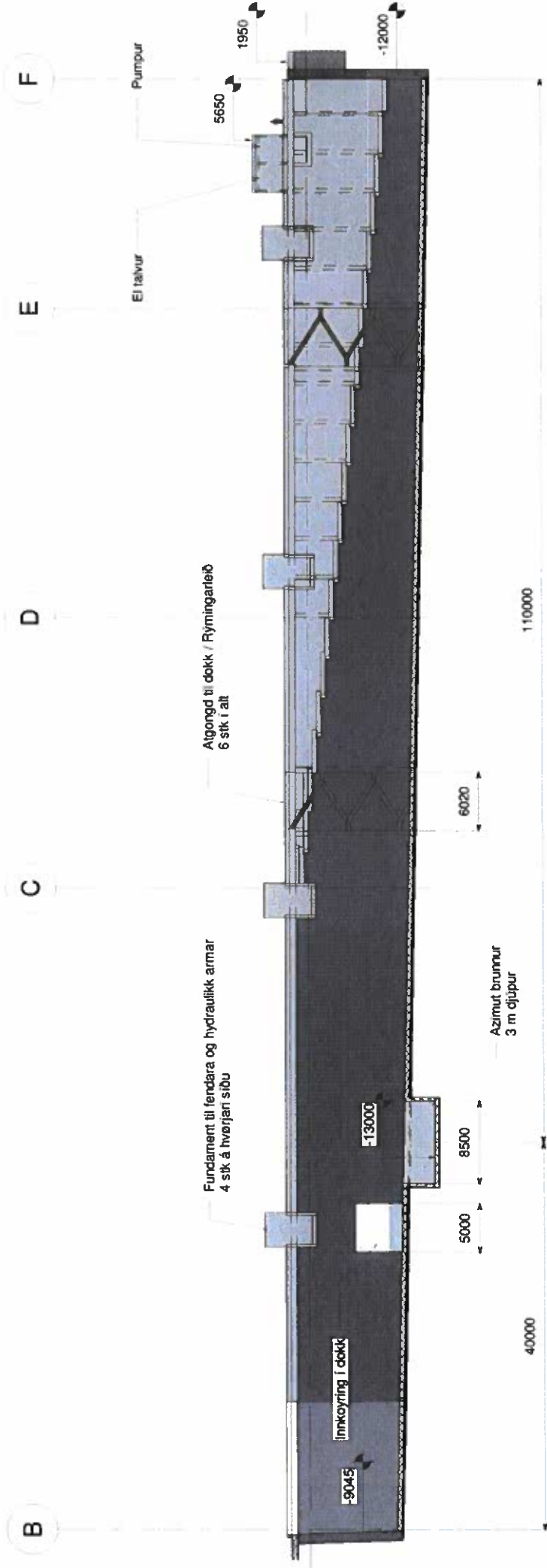
25 11 2021

MÁT

1 : 1000

TEKNI NR

TK(99)1.01

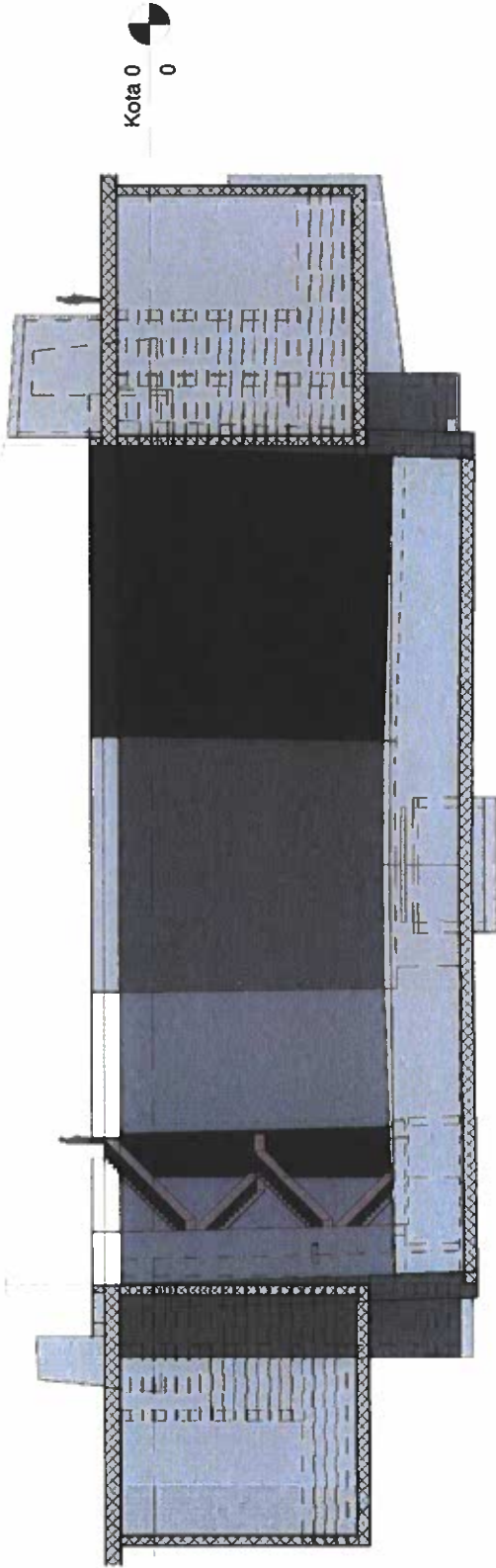
hmp

VERKFRÐIRÁÐGEVING ÓLUVUGØTA 12 · 100 TÓRSHAVN, TLF. 309210, FAX. 31 83 46, HMP@HMP.FO

SAK	MEST - nýggj dokk á Skála	SAK NR	21-016
EVNI	Skitsupplegg	DAGF	25.11.2021
TEKNAÐ	Longdarskurður í dokkin	MAT	1:400
	EKH	BROTT	HH
		TEKNI NR	TK(99)3.01

1

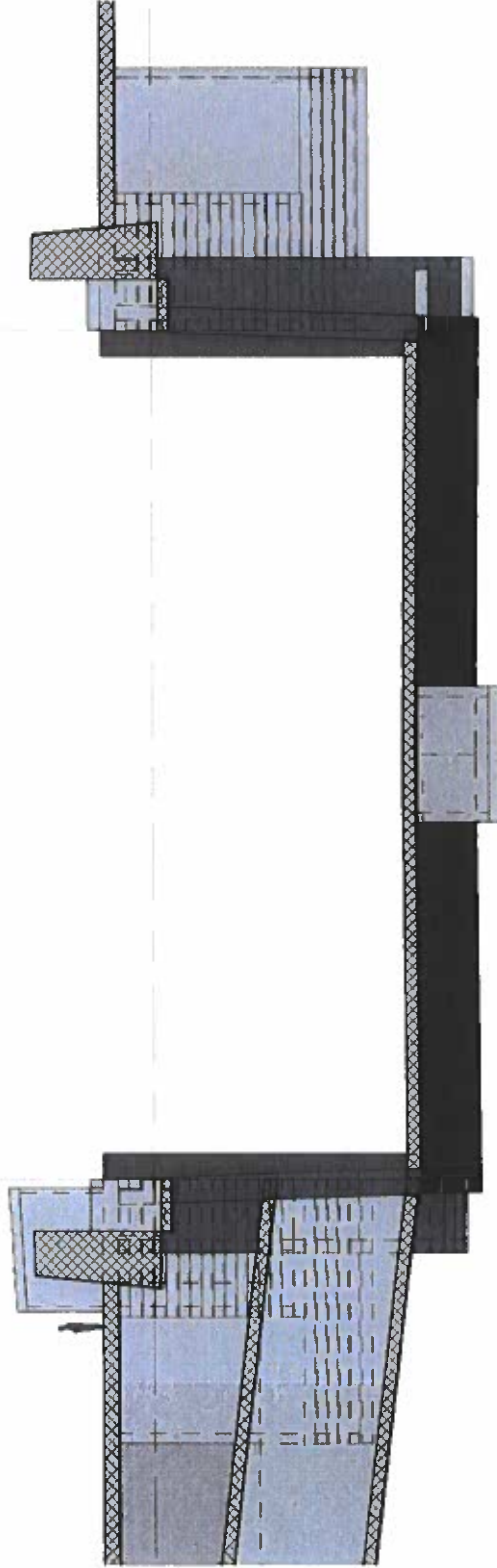
2

Kota 0
0

2

1

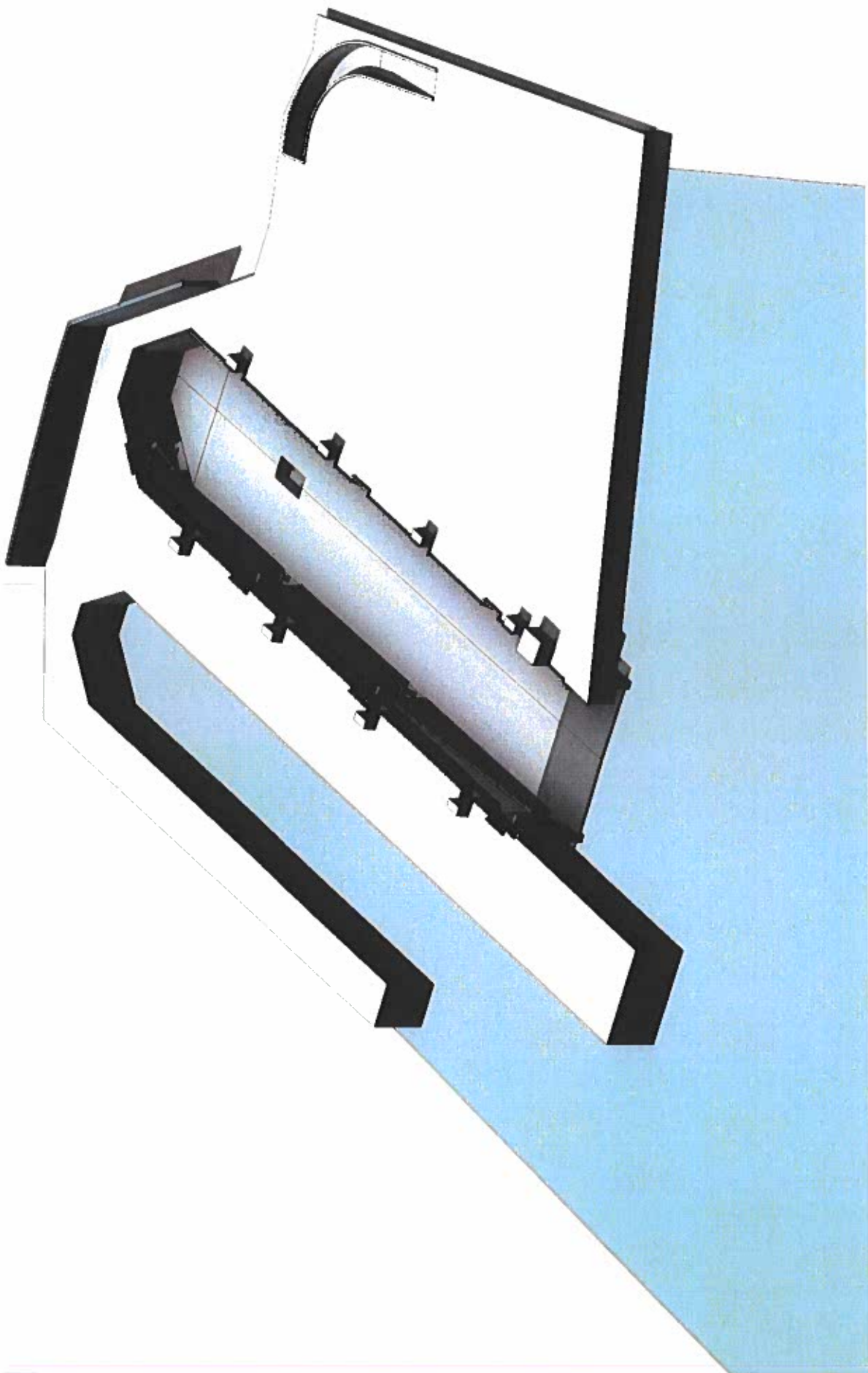
Kota 0
0

hmp
CONSULT

VERKFRÐIRÁÐGEVING

ÓLUVUGÖTA 12 - 100 TÓRSHAVN, TLF: 309210, FAX: 31 83 46, HMP@HMP.FO

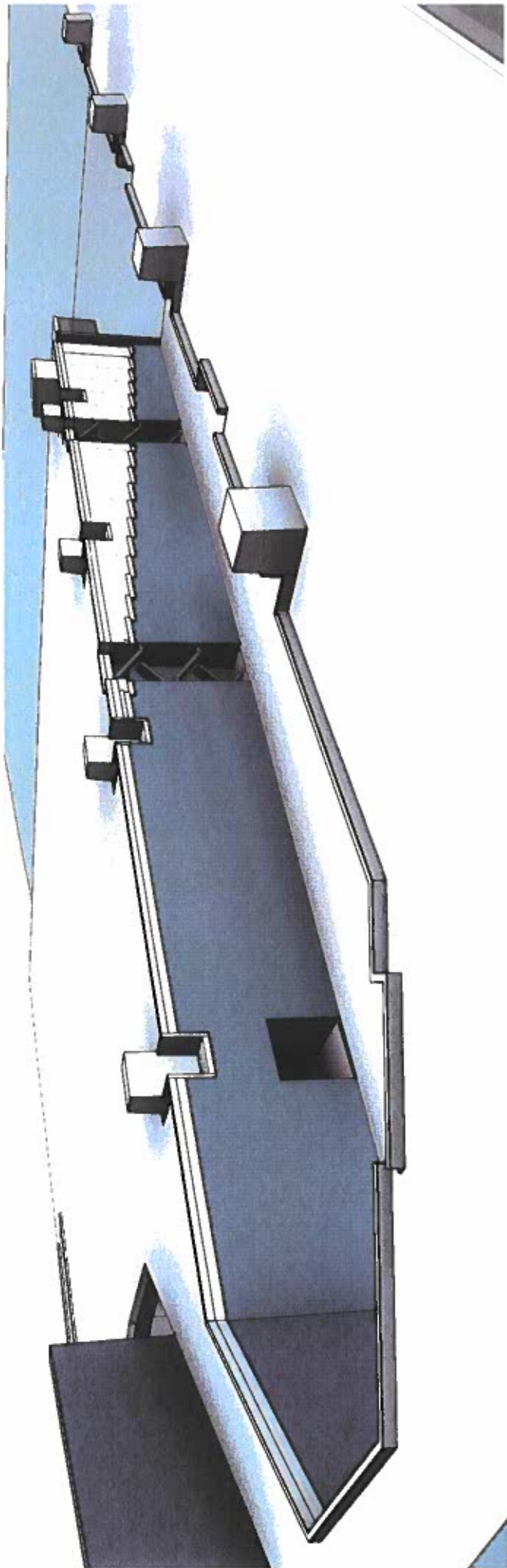
SAK	MEST · nýggj dokk á Skála	SAK NR	21-016
EVNI	Skitsupplegg	DAGF	25.11.2021
	Tvörskurður	MAT	1 : 200
TEKNAÐ	EKH	TEKNI. NR	TK(99)3.02
	KANNAÐ	BRÓTT	
	HH		

hmp
CONSULT

VERKFRÐIRÁÐGEVING

ÓLUVUGÓTA 12 - 100 TÓRSHAVN, TLF. 309210, FAX: 31 83 46, HMP@HMP.FO

SAX	MEST - nýggj dokk á Skála	SAX NR	21-016
EVN	Skitsupplegg	DAGF	25.11.2021
	3D mynd 1	MAT	
TEKNAÐ	EKH	KANNAÐ	HH
		BRÓTT	
TEKNI NR			TK(99)9.01

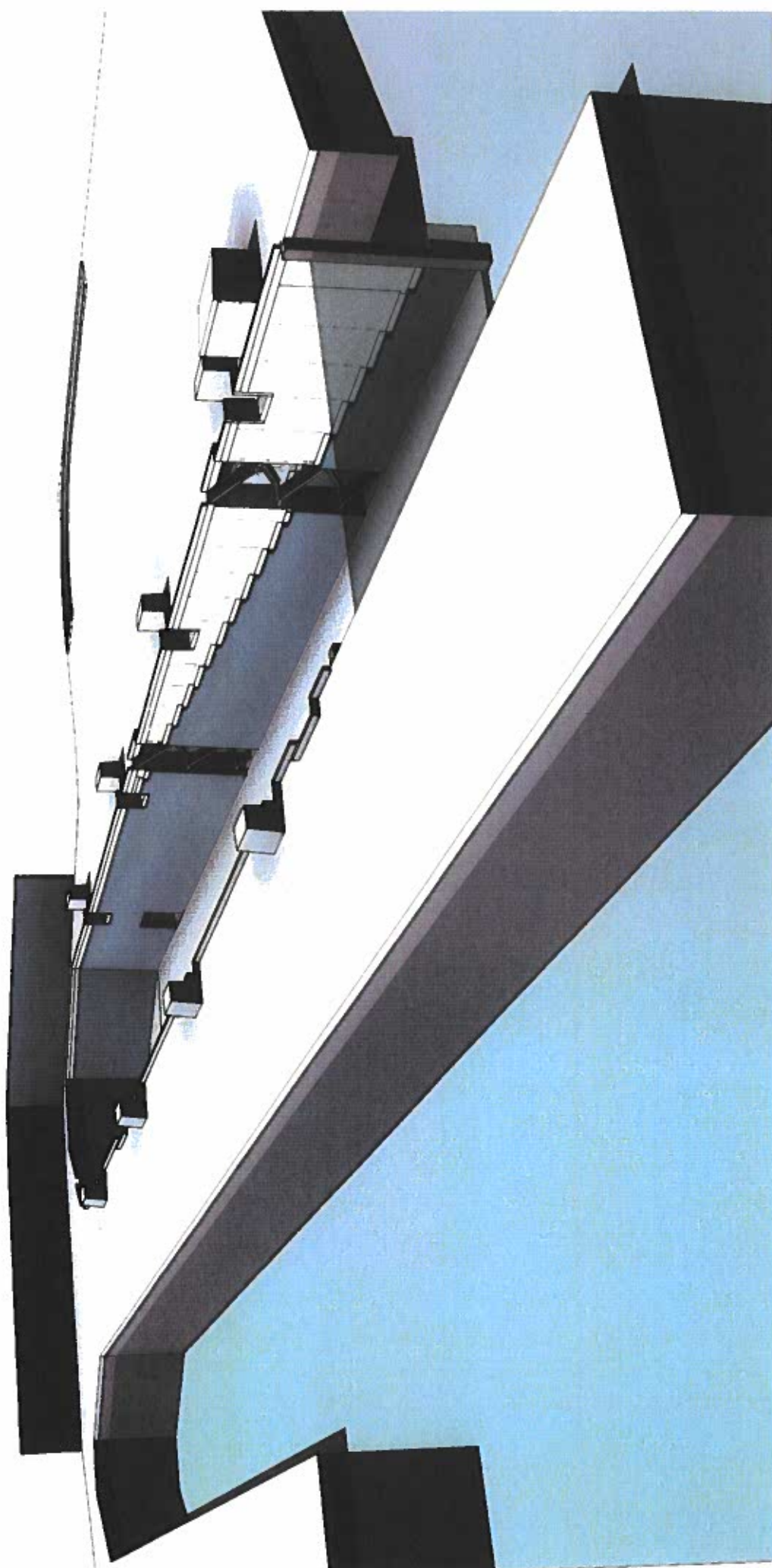

hmp
CONSULT

VERKFRÐIRÁÐGEVING

ÓLUVUGØTA 12 - 100 TÓRSHAVN, TLF: 309210, FAX: 31 83 46, HMP@HMP.FO

SAK	MEST - nýggj dokk á Skála	SAK NR	21-016
EVN	Skitsupplegg	DAGF	25.11.2021
	3D mynd 2	MAT	
TEKNAÐ	EKH	KANNAÐ	HH
		BROYTT	
		TEKNAÐ NR	TK(99)9.02

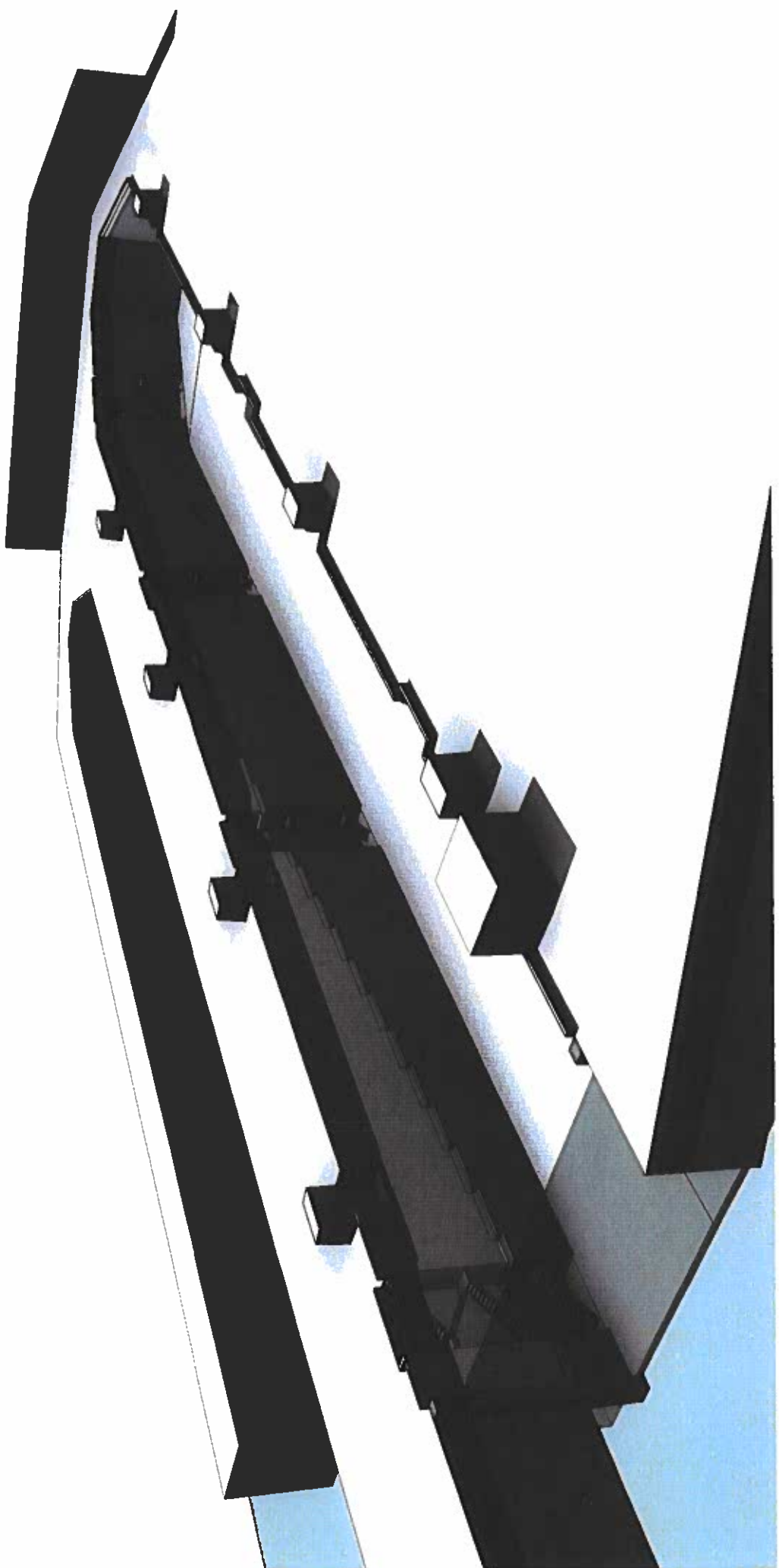
hmp

CONSULT

VERKFRÐIRÁÐGEVING

ÓLUVUGÖTA 12 · 100 TÓRSHAVN, TLF. 309210, FAX. 31 83 46, HMP@HMP.FO

SAK	MEST · nýggj dokk á Skála	SAK NÚ	21-016
EVN	Skitsupplegg	DAG	25.11.2021
TEKNAÐ	3D mynd 3	MAT	
	EKH	KANNAÐ	HH
		BRØYTT	
		TEKNI NÚ	TK(99)9.03

hmp

VERKFRÐIRÁÐGEVING

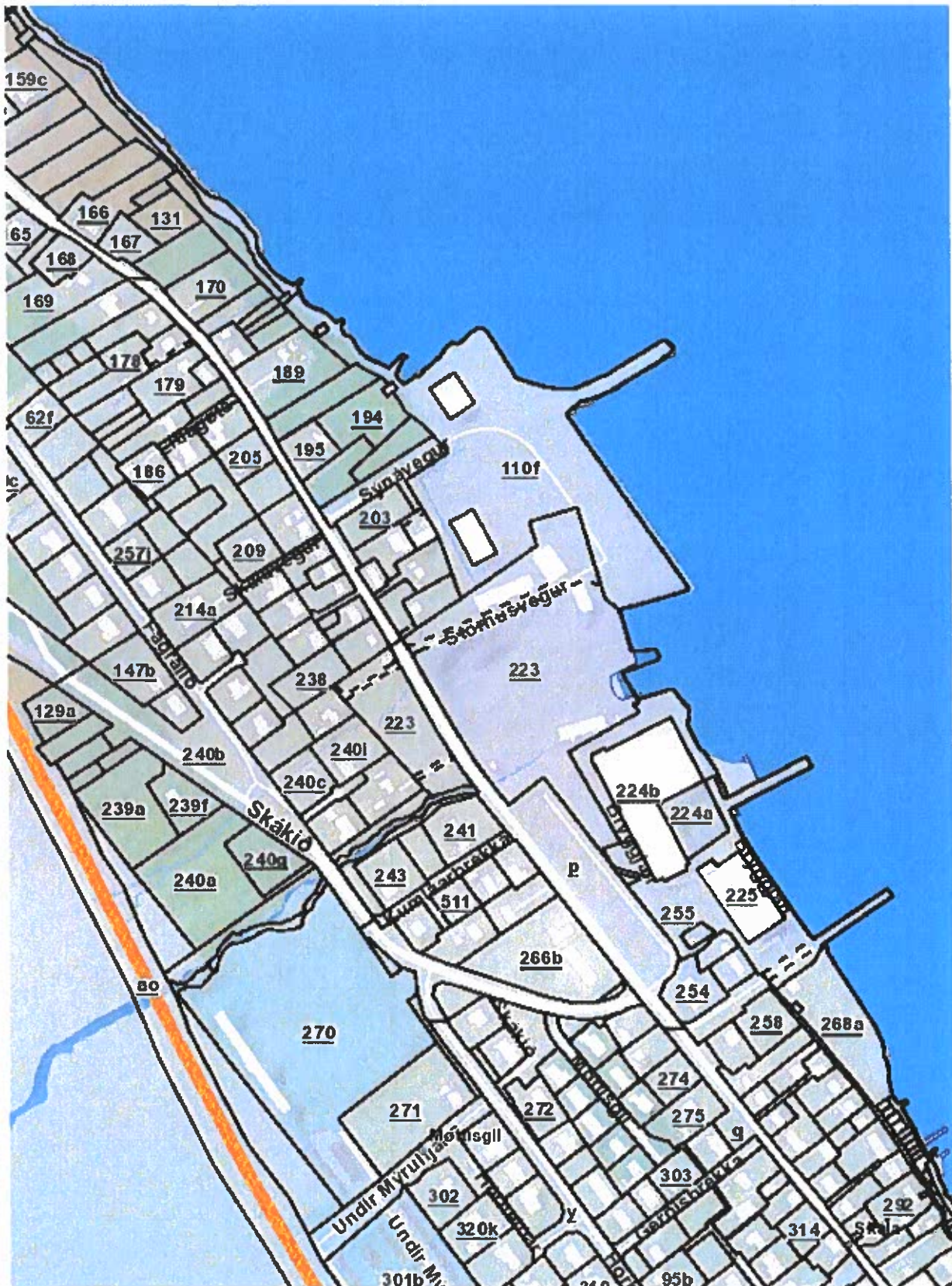
ÓLUVUGØTA 12 · 100 TÓRSHAVN, TLF: 309210, FAX: 31 83 46, HMP@HMP.FO

SAX	MEST · nýggj dokk á Skála	SAX NR	21-016
EVI	Skitsupplegg	DAGE	25.11.2021
	3D mynd 4	MA	
TEKND	EKH	KANND	HH
		BRØYTT	
		TEIN NR	TK(99)9.04

Skjal :

Nýggj dokk á Skála

5600-88130-86-21

Skjal : 5.

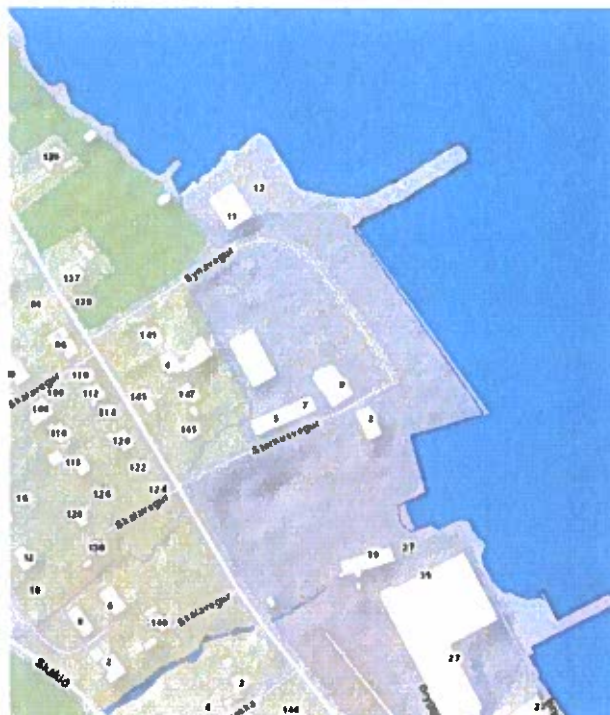

Stórhús, Timburlagrið og Íshúsið á Skála Bygningar og virðir. Spor í søguni

Erland Viberg Joensen, erlandvi@savn.fo

29. mars 2022

Tann 21. desember 2021 setti sýslumaðurin Jens H. Jensen seg í samband við Tjóðsavnið. Málið var um eina ætlaða útbygging av turrdokkini á Skála, sum hevur við sær, at omanfyrinevndu bygningar á Stórhúsvegi nr. 5, 7, 9 mugu burtur. Málið hevur verið fyri á fundi í náttúrufríðingarannevndini fyri Eysturoyar sýslu. Sýslumaðurin hevur biðið um eina fakliga meting av umhvørvinum, og um hesir bygningar hava søguligt virði.

Stórhúsvegur nr. 2, 5, 7 og 9

Forsøga. Skipasmíð og beding

Tá ið skipaflotin fór at vaksa síðst í 19. og fyrst í 20. öld var tað eisini neyðugt at fáa sleipistøðir. Tann fyrsta bedingin kom á Tvøroyri í 1894, og tann næsta í Vestmanna í 1898. Tveir vinnulívsmenn og reiðarar í Havn, Sørin Müller og Jens Andreassen, *Jens í Dali*, stovnaðu A/S Kongshavn Skibsværft og bygdu beding á Skála. Tað fyrsta skipið varð tikið upp í 1904. Í Vági kom beding í 1913-14, Klaksvík í 1918 og enn ein í 1928. Tórshavnar Skipasmiðja kom í 1936.

Tey fyrstu nógvu árin vóru norðmenn á Skála. Triggir norskir bedingsmeistarar hava verið á Skála. Somuleiðis komu smiðir úr Havn at arbeiða á Skála. Fram til 1911 vóru skip umvæld, málað o.a. Eftir tað vórðu smærri fær bygd. Tá sæst byrjanin til eitt veruligt handsverksumhvørvi í bygdini, og Eliesar Olsen úr Sørvági (1878-1954) eigur at verða nevndur. Hann var í smiðjulæru á Tvøroyri, og fekk seinni arbeiðsroyndir á maskinverksmiðjum bæði í Noregi og Danmark. Hann verður sagdur at vera tann fyrsti, sum fekst við motorar í Føroyum. Í 1904 setti hann motor í 'Ingrid', sum var fyrsta slupp, ið fekk maskinorku. Hann var smiðjumeistari á Skála 1914-41. Fleiri av hansara eftirkomarum hava verið smiðir, og umboða saman við skipstimburmonnum, elektrikarum og sveisarum á Skipasmiðjuni eina sterka handverkaramentan á Skála í 20. öld. Skála hevur somuleiðis drigið nóg av bygdarfólk til sín, sum hava sett búgv í bygdini.

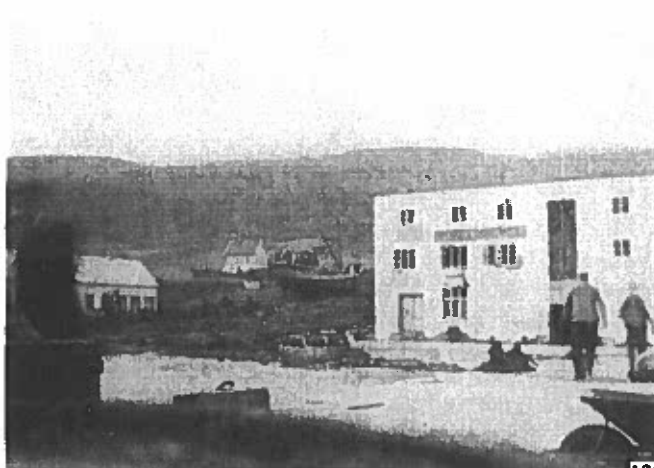
Eldri mynd av Skála av Bedingini, fiskastykkinum og Stórhús. (Tjóðsavnið, snr. 3350F882)

Stórhús – Stórhúsvegur 2

Síðan 1924 hevur ásyniliga Stórhús staðið í umhvørvinum. Tað hevur ein høgan kendleika hjá skálafólki, og tí er Stórhús tikið við fyrri at fáa eina heildarfatan av umhvørvinum.

Tey flestu av teimum fyrstu húsunum, sum vóru á upprunaligu bedingini á Skála, Bikhúsið, Barkhúsið, Lítla-smiðja, Sagingarhúsið, eru ikki til longur. Tá ið Absalon Jacobsen, *Absalon í Gøtu*, keypti ein part av Kongshavn Skibsværft í 1924, varð virkseimið víðkað. Umframt beding hevði hann eisini reiðaravirki við fleiri skipum, eina tíð fimm í tali. Á økinum á leið har turrdokkin er í dag, hevði hann eitt størri fiskastykki.

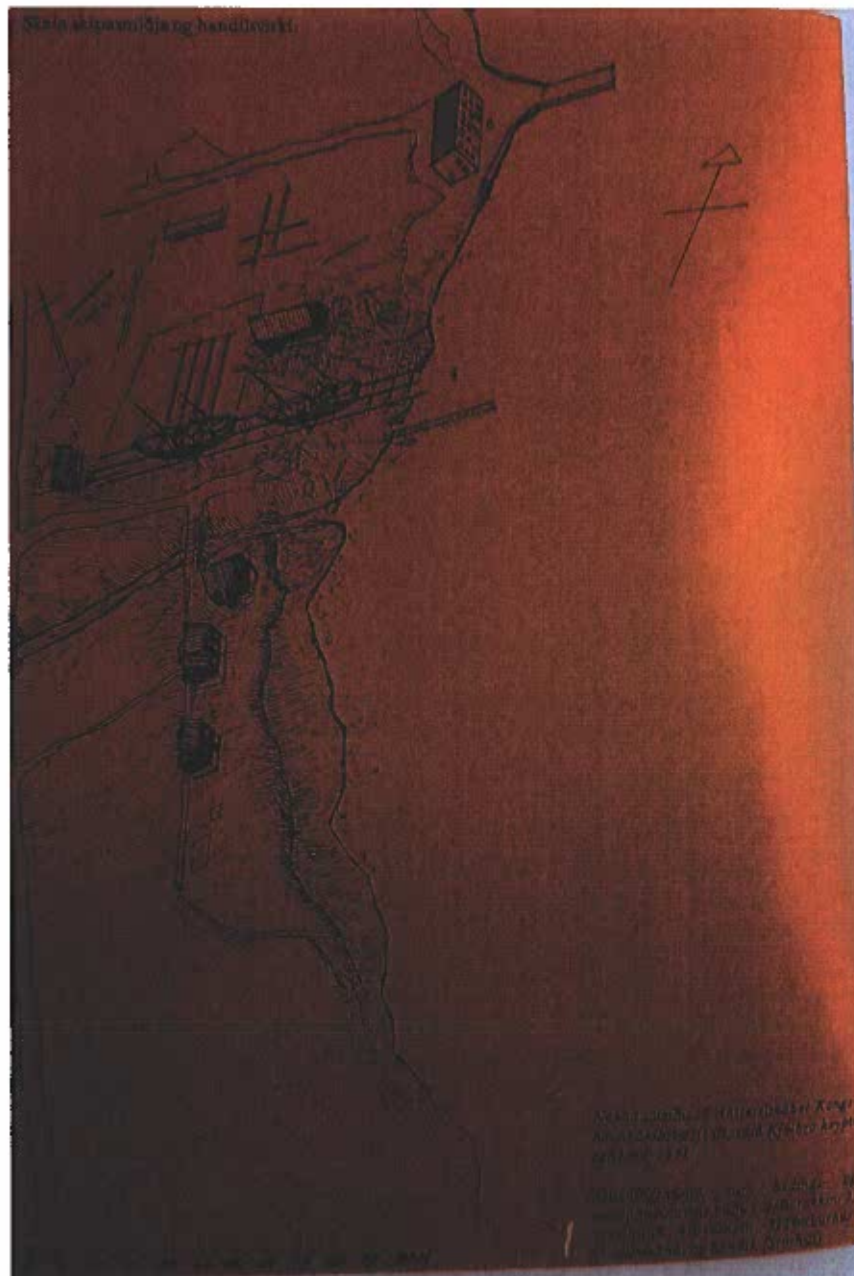
Sama ár sum Absalon í Gøtu kemur uppí sum eigari, letur hann Stórhús byggja. Húsið er stoypt, seinni fær tað klædning. Har var handil og saltfiskur í kjallaranum. Á miðhæddini var klippfiskur og skrivstova, og á loftinum seymaðu teir segl – har var seglverkstaður og -goymsla. Stórhús varð sostatt bygt til virkseimið, sum Absalon Jacobsen hevði á Skála. Stórhús var ein bygningur sum onnur pakkhús frá tíðini báðumegin 1900, eitt nú hjá útgerðarfeløgum í Vági, Tvøroyri, Vestmanna, Klaksvík, Fuglafirði, í Havn og aðrastaðni í landinum, men Stórhús var ein meira nýmótans bygningur.

Stórhús. Lagt út av Tórbjörn Petersen á Eldri myndir av Skála, Facebook 15. november 2015.

Absalon Jacobsen var eigari og stjóri fram til 1940. Tá keypti fyrirtøkan J.F. Kjølbro ognirnar og stovnaði P/F Skála Skipasmiðja & Handilsvirki. Nýggja fyrirtøkan gjørdi fleiri umfatandi umvælingar á bedingini og fekk nýggja smiðju úr Fuglafirði í 1942. Tað, sum hevði við fisk og fiskivinnu at gera, varð seinni tikið úr, og síðani varð Stórhús brúkt til skrivstovur og fyrisiting hjá Skipasmiðjuni.

Í Stórhúsi var matvøruhandil fram til eina ferð í 1970-árunum. Tað var ein væl útgjørdur bygdahandil, har alt kundi keypast til húsarhaldið. Stórhús var eitt vøruhús. Tað var í tíðini hjá Kjølbro at handilin varð útbygður í Stórhús. Kenda Toystovan seldi klæði til kvinnur og menn. Har var eisini kola- og sementsøla, skrivstovur og stjóraskrivstova.

Tekning eftir Óla Petersen av skipasmiðjuumhvørvinum, soleiðis sum tað sá út í 1941, tá ið Kjølbro hevði tikið yvir á Skála. Úr J.S. Hansen: P/f J.F. Kjølbro 1913-1983, s. 66.

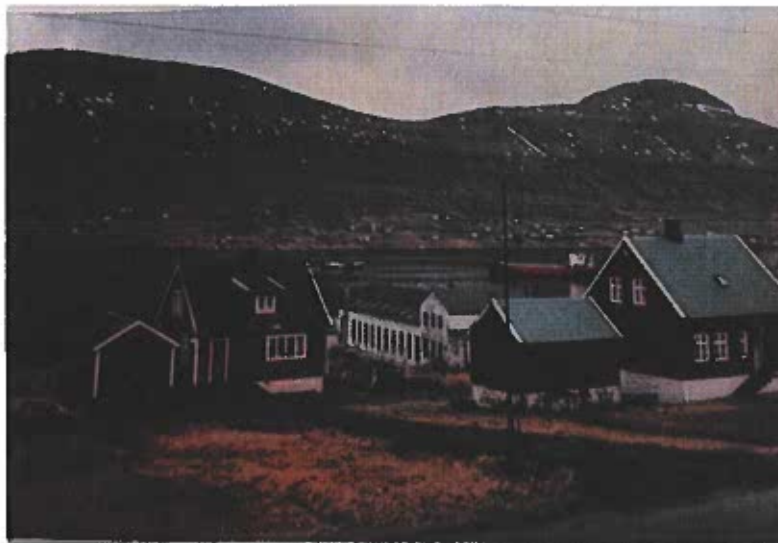
Timburlagrið, upprunaliga Smiðjan og seinni annað virksemi – Stórshúsvegur 5 og 7

Bygningurinn, sum her verður umræddur, og sum skálarfólk enn nevna Timburlagrið, varð upprunaliga bygður til smiðu. Her var eldismiðja við tveimur essum í niðaru helvt av bygninginum. Har var smiðjumeistarin saman við sínum smiðum og sleggjarum. Í ovara helvt av bygninginum var maskinverkstaður. Áðrenn Skála fekk streym var ein el-støð í ovasta enda á bygninginum. Har stóðu tveir motorar, ein størri og ein minni, sum framleiddi streym, til S.E.V. legði linju til bygdina. EL-deildin á Skipasmiðjuni, sum kom í 1949, helt í nógv ár til uppi á loftinum. Tá ið Skipasmiðjan fór at byggja stálskip, varð loftið gjørt til *Planloft*, har modell av skipum vórðu evnað til og tekningar gjørdar av nýbygningum. Seinni hevði Skipasmiðjan timburgoymslu í sama bygningi. Harav navnið, Timburlagrið.

Timburlagrið. Her hevur verið ymiskt virksemi hjá Skipasmiðjuni. Bygningurinn varð upprunaliga bygður til smiðu. Lagt út av Eilíf Jógvansson á *Eldri myndir av Skála*, Facebook 2011.

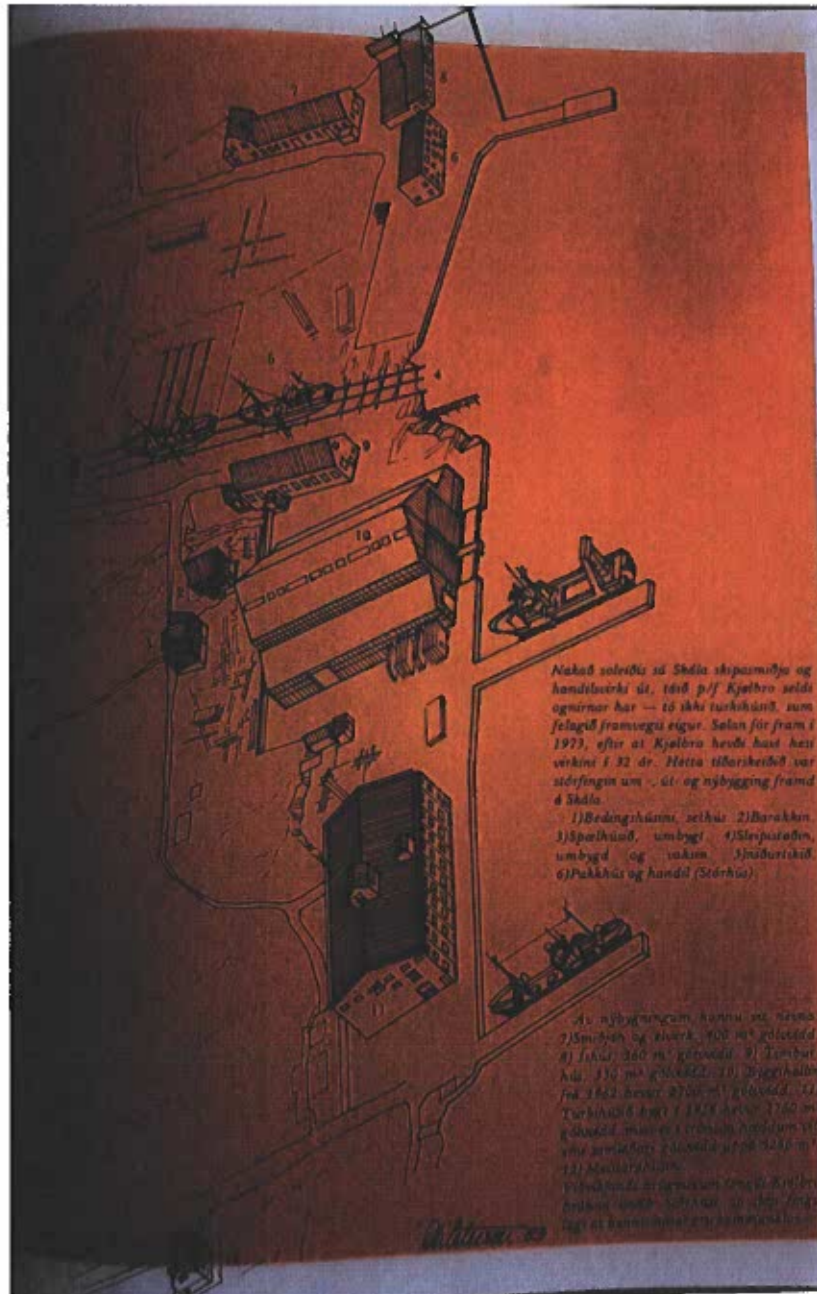
Tað hevur ikki eydnast at fáa greiðu á aldrinum á bygninginum. Heimildarfólk á Skála vita ikki, men í øllum førum fyrru helvt av 1940-árunum, tá ið nógv arbeiði var, og J.F. Kjølbro hevði tikið yvir. Eitt boð er 1942, tá ið smiðja varð fingin til vega úr Fuglafirði.

Timburlagrið sæð frá vegnum. Lagt út av Pætur Rasmussen á *Eldri myndir av Skála*, Facebook 2020. Helst byrjaði timburgoymslan í bygninginum í 1963-64.

Skipasmiðja & Handilsvirki legði nógv fyrri í tíðini 1940-73, tá ið Kjølbro-fyrirøkan átti ognirnar á Skála. Turkihúsið varð bygt í árunum 1956-58 við køliútgerð, turkirúmi og stórari matarhøll. Í Turkihúsinum varð salt- og klippfiskur tilvirkaður, tó mest saltfiskur.

Tað størsta framstigið á Skipasmiðjuni var uttan iva stóra Byggiðellin. Hon stóð liðug í 1962. Um hetta mundið fór Skipasmiðjan í holt við stálskipasmið, bæði fiski- og farmaskip. Tað fyrsta stálskipið varð bygt í 1963. Hetta broytti virkseimið á Skipasmiðjuni sjónliga. Skipasmið broyttist. Tað setti eisini síni spor á arbeiðslívið í bygdini. Tá gjørdist Skála at kalla burturav bygd við nógvum handverki og ídnaði.

Tekning eftir Óla Petersen av Turkihúsinum og skipasmiðjuni, soleiðis sum tað sá út í 1973, tá ið Kjølbro hevði selt skipasmiðjuna. Úr: J.S. Hansen: P/f J.F. Kjølbro, 1913-1983, s. 67.

Um tað mundið, Byggiðellin varð tikin í nýtslu, varð smiðjan flutt úr Timburlagrinum og út í Byggiðellina.

Íshúsið – Stórhúsvegur 9

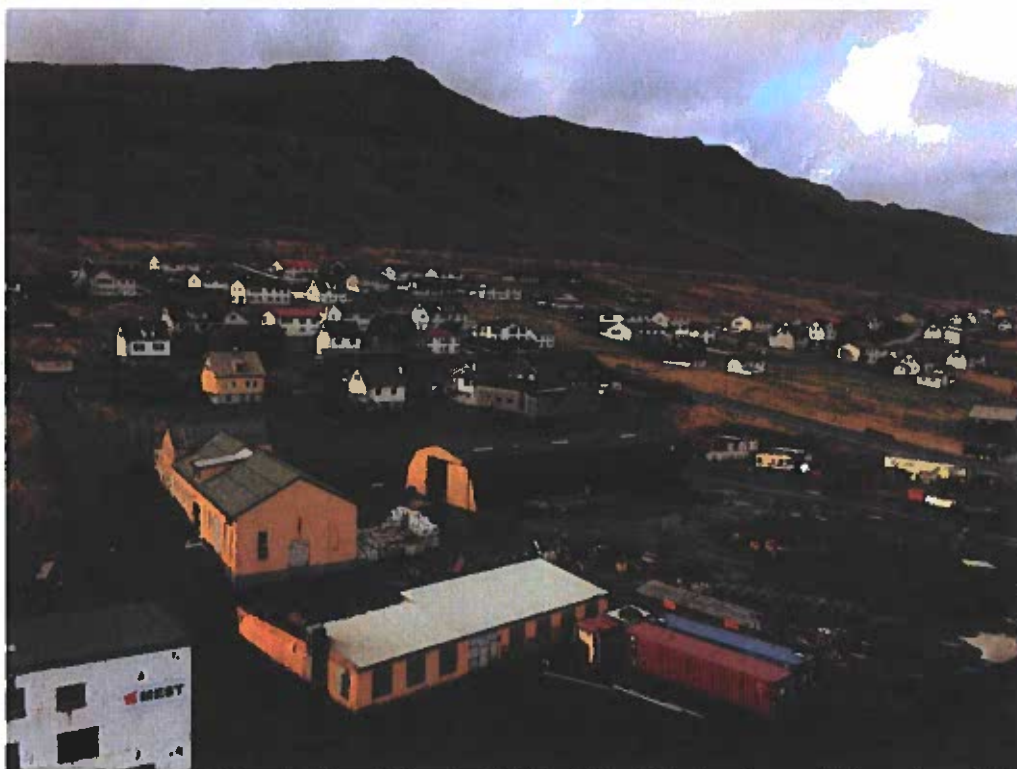
Skála Skipasmiðja & Handilsvirki hjá Kjølbro hevði fjølbroytt virksemi á Skála. Í 1945 varð Íshúsið bygt *inni á Beding* at frysta sild o.a. Í tíðini, tá ið Kjølbro var uppi í vinnuligari hvalaveiði, fyrst í P/F Hvalaveiðifelagnum, og síðani árinum 1955-58 hevði hvalastøðina við Áir undir navninum P/F Hvalarakstur, varð hvalatvøst ført av hvalastøðini við bátinum 'Arnvid' á Skála. Tvøstið varð pannufryst í Íshúsinum, og selt til útflutnings. Somu-leiðis keypti Kjølbro seyð, sum varð ferdur á Skála við sama báti og flettur har við Íshúsið. Har varð seinni ein størri hjallur settur upp.

Í nýggjari tíð hevur Íshúsið verið brúkt til frálæru hjá sveisarum, sum sveisiskúli. Í dag halda elektrikarar á skipasmiðjuni MEST til í Íshúsinum.

Íshúsið til høgru við hjalli. Vinstrumegin sæst Stórhús. Aftanfyrri Íshúsið er tað sonevnda Timburlagrið. Lagt út av Eilíf Jógvansson á *Eldri myndir av Skála*, Facebook 2012. Myndin er tikin uml. 1970.

Upprunaliga innrættingin av Íshúsinum, frystiútgerðin somuleiðis, er ikki til í dag. Tó stendur Íshúsið enn, sum tá ið tað varð bygt í 1945. Tað umboðar annað virksemi enn skipasmíð og bedingsarbeiði, og tað ber til at spyrja, um Íshúsið hevur byggisøguligt og byggilistarligt virði. Íshúsið er ein lágur, stoyptur bygningur, sum ikki tekur seg nógv út í umhvørvinum. Tó hevur Íshúsið eitt ídnaðarsøguligt virði. Tað var eitt frystihús, og eigarin hevur tíðliga hugsað aðrar leiðir. Íshúsið var knýtt at kjøtframleiðslu til heimamarknaðin, fiskiveiði og hvalaveiði til heimamarknaðin og til marknaðir uttanlands.

Stórhús, Íshúsið og Timburlagrið og økið nærhendis. Lagt út av Erla Berghamar Eldri myndir av Skála, Facebook 2014.

Samanumtøka

Tey hús, sum Tjóðsavnið er biðið um at meta um, *Timburlagrið* á Stórhúsvegi 5-7 og *Íshúsið* á Stórhúsvegi 9, eru eftir førimumi viðgjørd saman við *Stórhús* á Stórhúsvegi 2. Friðingarnevndin fyri Eysturoyar sýslu hevur ikki biðið um eina meting av Stórhúsi, og heldur ikki, um tað hevur varðveitingarverd virði. Tó er Stórhús tikið við fyri at fáa eina heildarætlan av umhvørvinum.

Stórhús varð bygt av Absalon Jacobsen, og hann var annar eigari av Skipasmiðjuni. Stórhús umboðar eina tíð, tá ið virkseimið í umhvørvinum við beding og skipasmiði eisini var merkt av fiskivinnu og fiskavirking, handli, handverki og vørugoymslu.

J.F. Kjølbro tók yvir í 1940, og var sum triði eigari av Skipasmiðjuni tann fyrítøkan, sum veruliga víðkaði og vaks um skipasmið og annað handilsvirksemi í umhvørvinum. Tá verða húsini, Timburlagrið og Íshúsið, bygd til ávikavist smiðju/maskinverkstað og frystihús til matvørur. Fram til 1973 kom stóra Turkihúsið og síðani Byggiðhøllin á Skipasmiðjuni. Stórhús var framvegis eitt eyðkent hús í bygdini og bygðarlívinum, eins og Timburlagrið og Íshúsið vórðu brúkt til upprunalig, og seinni til ymisk endamál hjá Skipasmiðjuni.

Uttan at gera av lagnuna hjá hesum bygningum, um teir skulu varðveitast ella burturbeinast, skal kortini verða víst á nøkur virði. Beding og skipasmið eru maritimsøgulig eyðkenni, og umhvørvið, har bygningarnir standa, mynda eitt ídnaðarlandslag. Eftir føroyskum máti er hetta umhvørvið sermerkt, og er eitt einstakt umhvørvi.

Umhvørvið peikar aftur til fyrstu tíðina, tá ið bedingsarbeiði byrjaði fyrst í 20. øld á Skála. Tað hevði við sær, at Skála fór at verða umskapað frá at vera ein vanlig bygd við jarðarbrúki, til handverk og løntum arbeiði, og uppáftur seinni eisini við skipsídnaði.

Umhvørvið á Skála sæst ikki aðrastaðni í landinum, og bygningarnir Stórhús, Timburlagrið og Íshúsið standa í einum øki, har bedingsarbeiði og skipasmið framvegis er, og er sostatt um somu tíð bæði ídnaður og ídnaðararvur.

Stórhús, Timburlagrið og Íshúsið umboða tann sonevnda *fasta ídnaðararvin*, og eru bygdir til tey endamál og funktiónir, sum tørvur var á, tá ið teir vórðu reistir. Annars minnir Timburlagrið í sniði um *Timburhúsið*, sum

stendur sunnanfyri, millum Byggihöllina og bedingina. Sí kámu myndina á s. 2. Allir bygningarnir eru stoyptir. Talan er um eyðkendar ídnaðarbygningar, sum hava sitt egna virði. Tað er eisini at hyggja at, hvussu vindeygu og hurðar standa í bygningunum, sum samskapa við strangleikan í bygningunum, og sum vísur á bæði harmoni og symmetri.

Bókmentir

Djurhuus, Oluf 1987: *Tolin trívist. Seksti ára minningarrit. Skála Arbeidsmannafelag 'Felagið' 1927-1987*. Skála Arbeidsmannafelag.

Djurhuus, Oluf 1998: *Leontius. Endurminningar. Innan Glyvur*.

Hansen, J.S. 1983: *P f. J.F. Kjolbro 1913-1983*. J.F. Kjolbro.

Jacobsen, Óli 2015: *Kjolbro – Lív og virki*. Egið forlag.

Nolsøe, Páll J. 1979: *Foroya Siglingarsoga 1856-1940*. Bind IX. Egið forlag, Tórshavn.

Nybo, Poul S. 1991: *Teir bygdu borð fyri bárd*. Í: Oluf Djurhuus (ritstjórn): *Samstarv – Kongshavnar Havnastýri 1914-89 – 75 ár. (177-181)* Kongshavnar Havnastýri.

Rasmussen, Olaf og Petur Martin Rasmussen 1982: *Skála Skipasmiðja 1904-1979*. Skála Skipasmiðja, Skála.

Eldri myndir av Skála, Facebook.

Skjal:

7

